

ne trakove v njega napeljemo. Za prizmo se prikaže sedem imenovanih barv. Iz teh se zopet sestavi bela solnčna svetloba, ako barvine podobe vjamemo z lečo zbiralko. — Mavrica se tudi naredi tako, da gre bela solnčna svetloba skozi padajoče deževne kaplje, in tako lomljena se razide v sedem barv. A mavrico le takrat vidimo, ako je solnce za nami in deževni oblak pred nami. Barva rosnih kapelj, jutranja zarja in večerni žar, kolobari okoli solnca in mesca, pasolnce in pamesec razlagajo se tudi tako, da se svetloba lomi in razloži po hlapovih, mehurčkih, s katerimi je zrak v določenih časih napolnjen. Kolobari okoli solnca in mesca se narede, ko hlapovi lomijo in razdeljujejo solnčno in mesečno svetlobo. Pasolnce in pamesec (Nebensonnen und Nebenmonde) je podoba solnca ali mesca, ki se nareja, ko hlapovi v zraku odbijajo solnčne in mesečne trakove. Jutranja zarja in večerni žar se naredi tako, da preidejo solnčni trakovi, ker solnce nizko stoji, skozi spodnje zračne plasti, ki so z hlapovi napolnjene. Ako so plasti zgoščene, prepuščajo prehod, le rudečim in rumenim svetobnim trakom, in sicer rudečim, ako so le nekaj, rumenim, ako so precej zgoščene. Ako odbija kako telo samo rudečo barva, vidi se nam rudeče; ako samo zeleno, pa zeleno, ako pa odbija vse barve, tako je belo; ako pa ne odbija nobene, ampak vse poserka, černo je. Kakšen kras in kakšno lepoto prinašajo barve v svojih raznih sestavah.

(Dalje prih.)

Jan Nep. Nečásek.

C.

»Bolj kakor pred spoznamo sedaj, kako milí Oče ste nam bili. Kakor oče ljubi svoje sinove, ste Vi nas ljubili, za nas ste skerbeli in delali ves čas.«

Blago se prav cení, kedar je človek zgubí, in blage možé svet čísla navadno, kedar jih na svetu več ní — po besedah pesnikovih:

B'la je taka osoda vedno slavnih možakov:

Da jim slovelo ime, ko jih zagernil je grob.

Od Boga prihaja vse gospodstvo; od Očeta v nebesih se imenuje tudi vse očetovstvo na zemlji. Predrago in prečastno je bilo toraj ime oče vselej ljudém. — Kedar je otél junak domovino ali mogočno pove-ličal, naredi so mu že pogani častno ime oče, in hvaležna mu je bila vsa očetnjava. — Kedar je poslavil učenjak cerkev Kristusovo, da je živel sveto, učil ter pisal modro, poslavlila ga je potem tudi ona ter častno imenovala cerkvenega očeta. — Tako tudi ni brez gotovega tehtnega vzroka, da je o slovesu ravnatelja svojega s tim imenom počastila gimnazijska mladina; in tedaj je bolje mimo poprej spoznala, kako mil oče je bil jej Nečásek.

„Očetovska ljubezen ne sme biti strast, ona biti mora dolžnost“ (S. M. Girardin). — Dolžnost, sveta dolžnost mora tudi učitelju biti ljubezen do učencev. Tako po očetovski je ljubil Nečásek; bil je mož brez strasti. Redki so taki ljudje na svetu: enega vódi duh napuh, enega pohotno meso, enega nečimurno blago, in — gorjé potem učencem, kajti vselej se jih kaj prime.

„Da je kdo dober predstojnik (višnjikar, verhovnik), biti mora terd do sebe, mil do podložnikov“ — pravi sv. Jovan Zlatousti. Tak je bil Nečásek, in kako so ga milovali ali ljubili njegovi domači, to se popisati ne dá. Ljubili so ga učitelji ter radi zbirali se krog njega; ljubili so ga iskreno tudi učenci, kar so mu pokazali očitno vzlasti na zadnje o slovesu.

Znamenito je, da se v svetem pismu nikjer ne veléva, naj oče in mati ljubita svojo deco; večkrat pa se zapoveduje, naj otroci spoštujejo in ljubijo svoje starše ali roditelje. Naravno je prvo ter se navadno izveršuje; naravno je tudi drugo, vendar se tolikrat ne spolnuje že proti pravim staršem, — kaj še le proti njihovim namestnikom, proti duhovnim očetom, učiteljem in gojiteljem! Čim redkejši so toraj gojenci, kateri resnično spoštujejo in serčno ljubijo svoje voditelje; tim slavnejši dokaz prave Nečáskove dobrote nam sme biti ono hvaležno skazovanje mladinske ljubezni.

Dober je bil Nečásek, in v tej dobroti šolske mladine ni ljubil v besedi, z jezikom, na videz, pohotno ali morda leposlovno; temuč „kakor oče ljubi svoje sinove, ste Vi nas ljubili, za nas ste skerbeli in delali ves čas“ — spričujejo mu učenci in gojenci slovenski; in — ko je v Pragi na smertni postelji ležal dobri reditelj, molila je zanj verla mladina gimnazije Staromeške celo v šoli in skupno. Ta ljubezen je mnogotero polajševala mu bridko ločitev, in potolažen je pred smertjo nekterikrat ponavljal besedo:

2) „Dobrim godi se na zadnje le dobro, da — na zadnje, na zadnje“.

Kdor pa želí, da bi se na zadnje godilo mu dobro, mora prej živeti dobro, in v resnični dobroti vravnávati vse svoje dejanje in nehanje, kakor je prav in pošteno. V očetovski ljubezni je skerb bel in delal Nečásek na korist svoji šolski mladini, in vračevalo se mu je dobro celo na zadnje, kajti:

Ako drugim rad koristiš, sebi koristiš;

Ako pa družih ne ljubiš, nihče te ljubil ne bode.

„Simon, ali me ljubiš?“ — je Petra popraševal Gospod, kedar mu je tudi kot nadučitelju izročeval svojo čedo, jagnjeta in ovce, naj jih pase z jedjo resnice: tako poprašuje še vedno učitelja, vzlasti ravnatelja, komur izroča nedolžno in nadepolno mladino, naj jo učí in vodi po poti

k resnični blagosti. Srečen, presrečen učitelj — voditelj, kateri s Petrom sme reči: „To je da, Gospod! ti veš, da te ljubim“. — V tej ljubezni do pravega nadučitelja Gospoda — prav uči in srečno vodi izročeno si deco — šolsko mladino. Ljubezen in resnica ste mu — kakor Nečásku — v vsem podučevanju in vzgojevanju zvezdi vodnici — rednici.

„Imaš li ti mene tudi rad?“ — popraševal je Mozart še dečko velikrat svoje družnike, in koj so mu priigrale solze v oči, če je kdo tudi le šaljivo odmajeval ali odnikaval. Tako poskuša tudi učitelja — gojitelja mladina, če prav ne z besedo, in koj čuti na tanko, kdaj jo vodi resnična ljubezen, in —

Kar umnih um ne vé, ne izmodruje,
To prosto otročje serčice spolnuje.

Nasproti pa je istina, da je učenjak, ko bi govoril tudi vse jezike, vedil vse skrivnosti, imel vso učenost, brez te ljubezni Gospodnje verni mladini vendar le bučec bron ali zvonec zvonec. — Kakor o časti in spoštovanju, opazil sem tudi o ljubezni pri Nečásku tile dve pravili: a) Bodi ljubeznjiv, in ljubili te bodo: in b) Ljubi ti ljudi, in ljudje bodo ljubili tebe.

D.

»Poglavitno vodilo Vaše, katero ste tudi nam tolikanj priporočali, je bilo: »Iščite si slave v zvestem spolnovanju svojih dolžnosti!« Zvesto ste zverševali svoje dolžnosti. Kakor marljivi gospodar prvi vstaja in poslednji vspava, ste tudi Vi prvi prihajali v šolo in poslednji odhajali iz šolskega poslopja«.

Slave, slave želi si človek vsak že po strasti, ktera po zavžitem drevesa prepovedanega sadu klije v njem po glasoviti trojedni korenini; kaj še le človek učenjak, kateremu prav vsled tega odpirajo se oči, da spoznava vzlasti dobro in hudo, in kateri hoče Najvišemu biti enak. Oj kako mično se po srednjih in viših šolah učencem opisuje slava nekdanjih vojščakov — na bojnem polju junakov poganskih, kterim — češ — kerščanski junaki vsi s čevljev jermena odvézati niso vredni! Kaj čuda, da mladenči premnogi — in to naj sposobniši — svobodno uderó jo za slavo to, pustivši v némar popolnoma, da tudi

Pobožnost ima čislane junake,
Enako, kakor slava, kakor sreča.

(Schiller — Wallenstein.)

„Junaštva kaj je kras in znak? — Serčan je tud sirov divjak, — Pohlevnost je kristjanu znak. — Kder je svobode mnogo, tam je tudi mnogo zablode. Al dolžnosti ozka pot je varna“. — Svést si resnice te je ranjki Nečásek z besedo in dejanjem klical dijakom, naj vam ne bode

žal, da stisnjena je v ozke meje vaša moč, ter kazal nam poglavitno svoje vodilo:

3) „Iščite si slave v zvestem spolnovanji svojih dolžnost“.

Da si časti in slave smemo iskati, to je jasno kot beli dan, in saj Bog sam nam jo obéta v svojem veličastvu. Dal je v ta namen človeku svobodo in vredil je svet po raznih stanovih z raznimi dolžnostmi tako, da naj jih človek prosto spolnuje in po tem zasluži si hvalo ali grajo, slavo ali sramoto.

Lepa je prostost, zlata je svoboda, in koga bolj mika, kot duhovitega mladenča v telesni kreposti, polnega žive domišljije o slavni bodočnosti? — Srečen, kdor ima v tej dobi modrega vodnika, ki ga napeljuje na pot dolžnosti ter varno vodi k pravi slavi! Srečen, kdor zgodaj spozná, da se svoboda človekova kaže in vspešuje v tém, da voli in izvršuje to, kar je prav, dobro in lepo, rad in prosto, in sicer po veri in vesti, ne pa preširno ali samopašno, po svoji termi, po kacicah napačnih vzorih posvetnih ali celo poganskih. Tu je šolska mladost v največi nevarnosti, in toraj je Nečásek tolikanj priporočal zmožnim učencem, naj se vadijo zvesto spolnovati svoje dolžnosti, ktere jim nakladajo šolske postave, češ, tako se najbolje pripravljajo za prihodnji stan, v katerem naj potem delujejo sebi in drugim na čast in blagor.

Strast — gotova propast. Gorjé mladenču dijaku, kateri išče si slave strastno po poti razberzdane prostosti, po cesti razuzdane samopašnosti. Dijak zdívja ter pogine navadno prevred. Blagor pa mladenču, kateri se v gimnaziji privadi marljive delavnosti: navadno postane tak marljivo delaven tudi v svojem moškem stanu. Dela ne boj se:

Delavnost sama pelje človeka k častnemu miru.

Vernost in vestnost sté človeku najboljši družici v življenji in po smerti ga pripeljeta k večni slavi. Zlata prav res je svoboda mladenču, kteremu radovoljno pravilo v življenji je: „Kar smém, to dém“. Kar mi vera velevala, kar stan po vesti dopušča, to delam in sicer rad ter dobre volje. Tak temnim svojim delom dobiva bliščobe, ktera nikdar ne ugasne. — In sveta dolžnost učiteljem in gojiteljem je, mladino buditi in napeljevati k tej blagoviti delavnosti. Koliko hudega jo ovarujejo, koliko dobrega po njej vzrokujejo!

Nič ne stori zató, da hvalil bi svet te: pa vendar
Marno pečaj se z vsem, kar koli ti hvalo prinaša.

— * —

Sperva je sladka lenoba, poznej ti čast pokončuje,
Terda v začetku sicer, al hvalo donaša marljivost.

K taki hvalni marljivosti je vzbujal šolsko mladino Nečásek, najbolj s tem, da je kakor marljivi gospodar vedno sam zverševal zvesto svoje dolžnosti.